

Προς το καλό και το κακό

Ορθοδοξία / Θεολογία

Αρχιμανδρίτης π. Ιάκωβος Κανάκης, Δρ. Θεολογίας

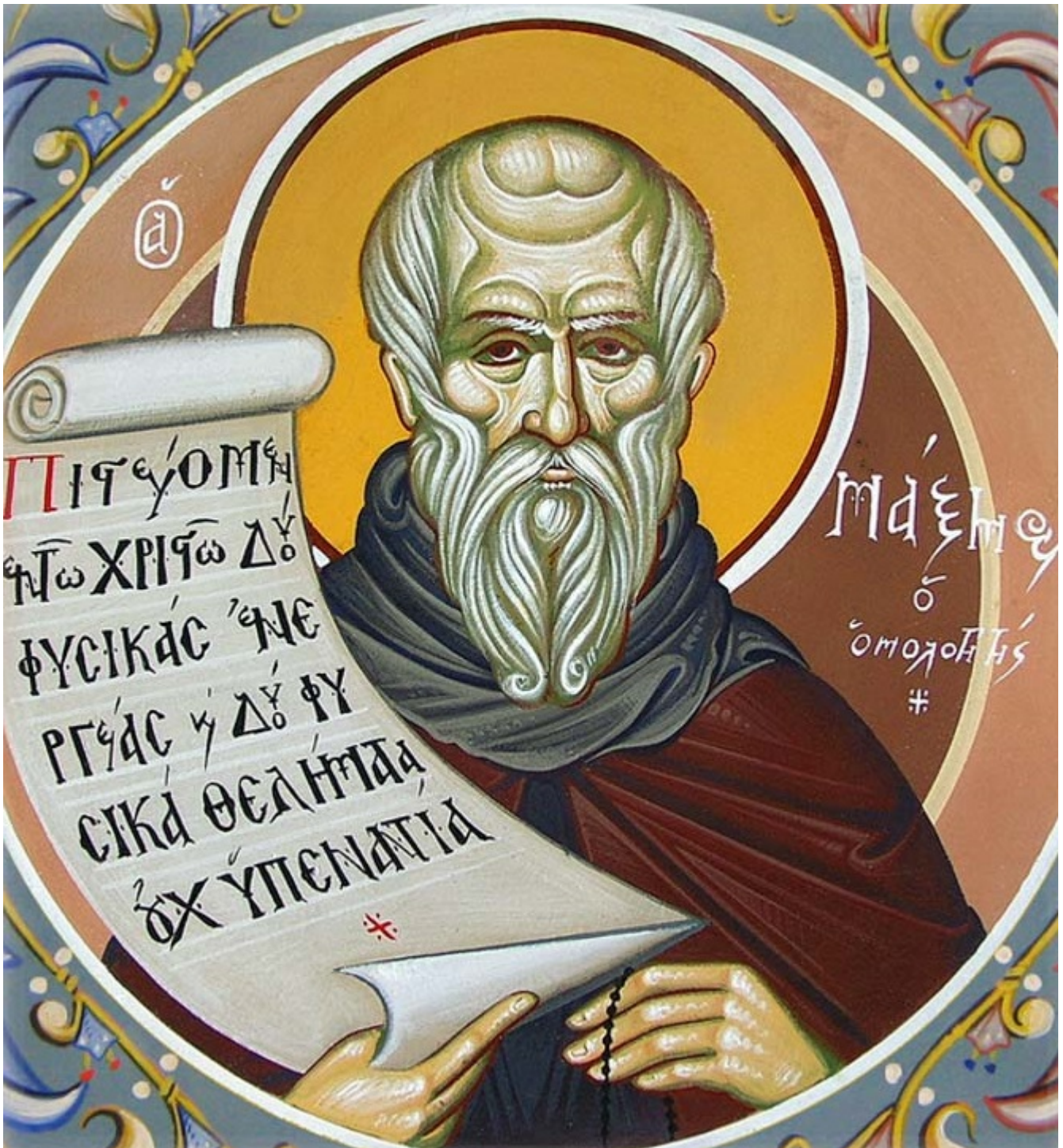

Ο Πατερικός λόγος είναι θεόπνευστος γι' αυτό και τόσο επίκαιρος. Οι Πατέρες μιλούν στα πλαίσια της ποιμαντικής τους ευθύνης κατηχώντας και προφυλάσσοντας την Εκκλησιαστική τους επαρχία, αλλά όσα λένε αφορούν σε όλη την Εκκλησία, «όπου γης». Η βάση για τις ομιλίες του, γραπτές ή προφορικές, είναι η Αγία Γραφή, Παλαιά και Καινή Διαθήκη. Τα παραδείγματα λέξεων, εννοιών και εκφράσεων, πού χρησιμοποιούν, συχνά, έχουν την αναφορά τους στην Βίβλο, τα οποία συνοδεύονται και «δυναμώνουν» από τα πνευματικά βιώματά τους.

Έτσι, για παράδειγμα, ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής, αναφερόμενος στο πρόσωπο του Ιώβ, μας διαφωτίζει για το θέμα «των πειρασμών», αν στέλνονται, αν χωρίζονται σε κατηγορίες, για ποιο λόγο υπάρχουν, και πως αντιμετωπίζονται από τον πιστό.

Στέλνονται οι πειρασμοί; Η απάντηση του είναι ναι. Τους επιτρέπει ο Θεός με σκοπό, σ' άλλους να εξαλείψουν τα αμαρτήματά πού έχουν διαπράξει, σ' άλλους να

εμποδίσουν εκείνα που διαπράττονται τώρα, και σ' άλλους να προλάβουν τη μελλοντική διάπραξη τους. Υπάρχουν όμως και άλλοι, πού πραγματοποιούνται ως δοκιμασία, τέτοια είναι η περίπτωση του δίκαιου και πολυάθλου Ιώβ.

Ἀπέναντι στους πειρασμούς αὐτοῦς, ἡ στάση των ἀνθρώπων διαφέρει. Μπορεῖ νὰ ωφεληθεῖ ἢ νὰ ἀπογοητευθεῖ καὶ ἀπονεκρωθεῖ ὁ ἀνθρώπος. «Ὁ σώφρωνας (εχέφρων) ἀνθρώπος, σκεπτόμενος τὴν θεραπευτικὴ δύναμη των «θεῶν τιμωριῶν», υπομένει με εὐχαρίστηση τὶς συμφορὲς που συμβαίνουν σ' αὐτόν, καὶ δὲν θεωρεῖ κανένα ἄλλο αἴτιο γι' αὐτὲς παρά μόνο τὶς ἀμαρτίες του. Ἀντίθετα ὁ ἀφρόνας, ἀγνοώντας τὴ σοφότατη πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἀμαρτάνει καὶ «

τιμωρείται» θεωρεί αίτιους των κακών που του συμβαίνουν ή τον Θεό ή τους ανθρώπους». Για το τελευταίο, σημάδι της πνευματικής αυτής σύγχυσης και νεκρότητας, είναι η αίσθηση και η πεποίθηση που συνοψίζεται στις εκφράσεις « είμαι καλός άνθρωπος» και «όλοι οι άλλοι δεν με καταλαβαίνουν», « Όλοι μου χρωστούν» .

Στο ίδιο έργο του αγίου Μαξίμου, περί των Κεφαλαίων περί αγάπης, γίνεται αναφορά σε κάποια συναφή, με τα προηγούμενα θέματα.

Ποια είναι αυτά που μας προτρέπουν να κάνουμε το καλό και ποια το κακό. Τρία πράγματα είναι αυτά που μας προτρέπουν στο να κάνουμε το καλό. Καταρχήν «Τα φυσικά σπέρματα» μας παρακινούν προς το καλό. Να θυμηθούμε στο Ευαγγέλιο του Ματθαίου: « εκείνο που θέλουμε να κάνουν οι άνθρωποι σε εμάς, το ίδιο πρέπει να κάνουμε και εμείς στους άλλους» (Ματθ.7,12). Επίσης όταν βλέπουμε κάποιον να υποφέρει, να έχει κάποια ανάγκη, «φυσικά» τρέχουμε να τον βοηθήσουμε. Αυτό είναι το πρώτο που μας προτρέπει, η ίδια η ανθρώπινη φύση μας δηλαδή, η οποία, μας κάνει να θέλουμε να βοηθήσουμε, να ελαφρύνουμε τον ζυγό και το βάρος του άλλου.

Το δεύτερο που μας προτρέπει στο καλό, είναι οι « άγιες δυνάμεις». Όταν ξεκινούμε να κάνουμε ένα αγαθό έργο, οι δυνάμεις αυτές συνεργούν σ' αυτό και μας βοηθούν. Δεν το αντιλαμβανόμαστε, αλλά μας ενισχύουν και μας προφυλάσσουν από πολλά, τα οποία μπορεί να καταλάβουμε αρκετά αργότερα.

Ένας τρίτος παράγοντας είναι η «αγαθή προαίρεση». Έχει σημασία για την επίτευξη του αγαθού, γιατί θέλουμε να το κάνουμε. Η προαίρεση αυτή μας βοηθά να διακρίνουμε το καλό από το κακό, και μας δυναμώνει να προτιμάμε το καλό. Είναι και έργο της διάκρισης αυτό, μιας αρετής που έρχεται στον άνθρωπο, μετά από πνευματικό αγώνα.

Όμως υπάρχουν, και άλλοι τρεις παράγοντες, πού μας παρακινούν στο να κάνουμε το κακό. Αυτοί είναι «τα πάθη μας, οι δαίμονες και η κακή προαίρεση». Ως προς τα πάθη, είναι αυτά πού υπάρχουν μέσα μας, « κρύβονται» πίσω από πράγματα και συμπεριφορές και παρουσιάζονται ως φυσικά. Η μη εγκράτεια στις ηδονές του βίου σχετίζεται με αυτά. Η συνήθεια σε απολαύσεις δίνει στο πάθος την δυνατότητα να αποκτά δικαιώματα. Το πάθος δεν γίνεται μόνο η δεύτερη φύση, αλλά «κολλάει» δυνατά στην ύπαρξη και γίνεται η ίδια μας η φύση. Επίσης, η έντονη οργή ή η αδικαιολόγητη λύπη εναντίον αυτού πού μας πρόσβαλε ή μας ζημίωσε, οδηγεί στο κακό. Η ύπαρξη και ανάπτυξη των παθών γίνεται αιτία να « θρονιάζει» και να « βασιλεύει» το κακό, να μην « βλέπεις» καν το αγαθό και έτσι η καρδιά να γίνεται « σπήλαιο ληστών» .

Οι «εκπεσόντες άγγελοι» , οι δαίμονες δηλαδή, είναι αυτοί πού κινούν τον άνθρωπο προς το κακό, εκμεταλλευόμενοι τα προαναφερθέντα πάθη. Οι δαίμονες εκμεταλλευόμενοι την αδιαφορία πού δείχνουμε για την ύπαρξη των παθών μας, μας επιτίθενται ξαφνικά με μεγάλη σφοδρότητα, διεγείροντάς τα. Το έργο τους το κάνουν κρυφά και δόλια.

Τέλος, το τρίτο, που παρακινεί στο κακό είναι η κακή προαίρεση. Ενώ δηλαδή ξέρουμε πιο είναι το σωστό, επιλέγουμε το πονηρό. Το προτιμάμε γιατί είναι πιο

αρεστό στην πεσμένη φύση μας.

Ο άγιος Μάξιμος, ας μας επιτραπεί η έκφραση, « κρατάει διαβήτη» . Είναι περισσότερο από σαφής ο λόγος του και μας παρουσιάζει με απλότητα και εγκυρότητα τις εσωτερικές διεργασίες της ψυχής, τα πάθη και τις αρετές. Τους δρόμους πού οδηγούν στα πρώτα και τους τρόπους που αποκτούμε τις δεύτερες. Μέσα από την εμπειρία και την αγιότητα του, φωτιζόμενος από το άγιο πνεύμα, διατυπώνει μια τέλεια «Εμπειρική δογματική», με απλανή τρόπο, πού εφαρμόζεται στην ζωή του καθενός πού θα το θελήσει.

<https://bit.ly/3k6eLzk>